

Maritime Defense Strategies of the Islamic Republic of Iran in Response to Extra-Regional Maritime Coalitions Aligned with the United States and the Zionist Regime in the Gulf of Oman and the Indian Ocean

Ali Fateminassab

Faculty Member, National Defense University, Tehran, Iran.

Email: ali.ngat@chmail.ir

Abstract

By virtue of its location in the northern Indian Ocean and its proximity to the Gulf of Oman, the Islamic Republic of Iran enjoys a distinctive geopolitical and maritime position at both the regional and global levels. This maritime position has contributed to the expansion of maritime-based threats in this strategically sensitive area, particularly amid the extensive presence of extra-regional forces, thereby posing persistent risks to the country's interests and resources. At the same time, extra-regional states, in pursuit of securing and advancing their objectives and interests, have established maritime coalitions in various regions—particularly in the Indian Ocean—in cooperation with aligned regional forces. Accordingly, the development of appropriate maritime defense strategies in response to such coalitions has become an important and necessary consideration. Using a descriptive-analytical methodology and a mixed-methods approach, this study seeks to answer the following research question: What maritime defense strategies should the Islamic Republic of Iran adopt in response to U.S.- and Zionist-aligned extra-regional maritime coalitions in the Gulf of Oman and the Indian Ocean? The expert panel consisted of 15 experts, while the statistical population comprised 45 participants, selected through a census approach. Following the collection of questionnaires at each stage of the research, the data were analyzed using Microsoft Excel and SPSS. Ultimately, based on the expert panel's assessment, seven principal strategies, supported by 27 component strategies, were identified on the basis of 108 selected research factors, comprising 2 weaknesses, 30 strengths, 26 opportunities, and 44 threats. The strategies identified in response to U.S.- and Zionist-aligned extra-regional maritime coalitions in the Gulf of Oman and the Indian Ocean are as follows: strengthening the Islamic Republic of Iran's military power and capabilities; leveraging transit capacity; activating India as a strategic actor; pursuing proactive maritime-defense diplomacy; capitalizing on the blue economy; establishing regional security arrangements; and contributing to maritime security.

Keywords: Strategy; Maritime Defense; Maritime Coalitions; Gulf of Oman; Indian Ocean; Zionist Regime

راهبردهای دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران در برابر ائتلاف‌های دریایی فرامنطقه‌ای هم‌سو با آمریکا و رژیم صهیونیستی در دریای عمان و اقیانوس هند

علی فاطمی نسب

عضو هیئت علمی دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ایران

Email: ali.ngat@chmail.ir

چکیده

جمهوری اسلامی ایران به واسطه قرارگرفتن در شمال اقیانوس هند، مجاورت با دریای عمان از موقعیت ژئوپلیتیکی و دریایی ویژه‌ای در منطقه و جهان برخوردار است و این موقعیت دریایی موجب شده تا تهدیدهای دریایپایه با حضور گسترده نیروهای فرامنطقه‌ای، در این منطقه حساس گسترش یافته و منافع و منابع کشور را با تهدید روبه‌رو سازد. ازطرفی کشورهای فرامنطقه‌ای به‌منظور تضمین و تأمین اهداف و منافع خود با همکاری نیروهای منطقه‌ای هم‌سو، اقدام به تشکیل ائتلاف‌های دریایی در مناطق مختلف به‌ویژه اقیانوس هند نموده‌اند. بنابراین راهبردهای دفاع دریایی متناسب با این ائتلاف‌ها امری مهم و ضروری به نظر می‌رسد. پژوهش حاضر با بهره‌گیری از روش توصیفی-تحلیلی و با رویکرد آمیخته به دنبال پاسخ به این سؤال است که راهبردهای دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران در برابر ائتلاف‌های دریایی فرامنطقه‌ای هم‌سو با آمریکا و رژیم صهیونیستی در دریای عمان و اقیانوس هند چیست؟ جامعه خبرگی پژوهش ۱۵ نفر و جامعه آماری به‌صورت تمام شمار ۴۵ نفر در نظر گرفته شده که پس از گردآوری پرسش‌نامه‌ها در هر مرحله با استفاده از نرم‌افزار Excel و SPSS، نسبت به تجزیه و تحلیل داده‌ها اقدام و در جلسه خبرگی نهایتاً تعداد ۷ راهبرد اصلی با تکیه بر ۲۷ راهبرد بخشی و براساس ۱۰۸ عامل منتخب تحقیق (۲ عامل ضعف، ۳۰ عامل قوت، ۲۶ عامل فرصت و ۴۴ عامل تهدید) ارائه شد. راهبردهای احصا شده در برابر ائتلاف‌های دریایی فرامنطقه‌ای هم‌سو با آمریکا و رژیم صهیونیستی در دریای عمان و اقیانوس هند عبارت‌اند از: تقویت قدرت و توان نظامی جمهوری اسلامی ایران، استفاده از ظرفیت ترانزیتی، فعال نمودن کنشگری هند، دیپلماسی دفاعی-دریایی فعال، بهره‌گیری از اقتصاد دریامحور، ایجاد ترتیبات امنیتی منطقه‌ای، مشارکت در امنیت دریانوردی

کلیدواژه‌ها: راهبرد، دفاع دریایی، ائتلاف دریایی، دریای عمان، اقیانوس هند، رژیم صهیونیستی

مقدمه

دریا از دیدگاه نظامی و اقتصادی، نقش بسیار مهمی در قدرت و توانایی کشورها، دستیابی به فرصت‌ها و امکانات در همه زمینه‌ها ایفا می‌نماید. دستیابی به قدرت و سیادت دریایی می‌تواند کشورها را در حفظ و امنیت دریاها و نیز بالا بردن توان اقتصادی و سیاسی یاری نماید (اخگری، ۱۳۹۱). از طرفی بنیان قدرت دریایی، بهره‌گیری از دریا برای تجارت، واپایش و چیرگی بر منابع است؛ در سال‌های اخیر تأثیرگذاری حوزه‌ایندوپاسفیک (هند و اقیانوس آرام) در معادلات ژئوپلیتیکی و تغییر موازنه‌های قدرت، باعث جهت‌گیری سیاست‌ها و تمرکز قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای به این مناطق شده است؛ از این منظر شمال و غرب اقیانوس هند به‌ویژه حوزه دریای عمان و دریای سرخ و خلیج عدن و آبراه‌های راهبردی آن در کانون توجه قرار گرفته است؛ در همین راستا کشورهای فرامنطقه‌ای با همکاری کشورهای منطقه‌ای، ائتلاف‌های دریایی را در این مناطق با هدف تضمین امنیت دریانوردی و تأمین منافع ملی خود شکل داده‌اند (ضرغامی و متقی، ۱۴۰۱: ۹۸).

در حال حاضر اقیانوس هند از شلوغ‌ترین مسیرهای تجاری جهان است که خاورمیانه، جنوب آسیا و آسیا-اقیانوسیه را به هم متصل می‌کند. انتقال نفت در این منطقه، حدود ۴۰ درصد جهان است و امروزه حدود ۹۰ درصد از تجارت جهانی و مسافرت‌های دریایی و همچنین حدود ۶۵ درصد از کل انتقال نفتی خلیج فارس به اروپا و آسیا از طریق اقیانوس هند عبور می‌کند (ضرغامی، ۱۳۹۷: ۵۷). در راستای واپایش بیشتر آبراه‌های اقیانوس هند به‌ویژه تنگه هرمز، باب‌المندب و کانال سوئز در سال‌های اخیر ائتلاف‌های بین‌المللی امنیت دریایی در این مناطق شکل گرفت، این ائتلاف‌ها به رهبری آمریکا در خلیج فارس، دریای سرخ و شمال اقیانوس هند (دریای عربی و دریای سرخ) تشکیل شد. شکل‌گیری ائتلاف‌های دریایی در پیرامون مرزهای آبی جمهوری اسلامی ایران که هم‌سو با اهداف و سیاست‌های قدرت‌های غربی فعال در این مناطق است، زمینه‌ساز و بسترساز افزایش تهدیدات امنیتی و دفاعی برای کشور خواهد شد؛ این تهدیدات به‌ویژه در حوزه کشتیرانی و دریانوردی آزاد و ایمن در مناطق دور از ساحل بیشتر نمود پیدا می‌کند (صدوقی، ۱۳۹۲: ۳۳).

در همین راستا و در جهت تضمین منافع و اهداف کشورهای غربی، نیروهای فرامنطقه‌ای با همکاری نیروهای منطقه‌ای هم‌سو اقدام به تشکیل ائتلاف‌های دریایی در مناطق مختلف اقیانوس هند نموده‌اند. «نیروهای دریایی ترکیبی»^۱ متشکل از ۳۴ کشور عضو است که حوزه‌های اصلی مورد تمرکز آن‌ها مبارزه با مواد مخدر، مبارزه با قاچاق انسان و کالا، مقابله با دزدی دریایی، تشویق همکاری‌های منطقه‌ای و تعامل با شرکای منطقه‌ای و دیگر فعالیت‌ها برای تقویت قابلیت‌ها و ظرفیت‌های دریایی است (فقیهی، ۱۳۸۹: ۹).

از آنجایی که امنیت به‌خودی خود و بدون حضور نیروهای فرامنطقه‌ای وجود داشته و نبود امنیت درواقع بهانه‌ای برای نیروهای فرامنطقه‌ای در این مکان است؛ اما بررسی و تحلیل‌ها نشان می‌دهد که تأمین امنیت دریایی، واپایش و برتری دریایی، نظارت و چیرگی بر آب‌راه‌ها و افزایش وزن ژئوپلیتیکی نیروهای فرامنطقه‌ای، دفاع از منافع ملی در عمق، تقویت و حفظ ارتباطات نزدیک با شرکای بین‌المللی و اثرگذاری بر فرایند منطقه‌ای و جهانی از طریق واپایش مسیرهای انرژی از مهم‌ترین اهداف شکل‌گیری ائتلاف‌های دریایی در پیرامون مرزهای دریایی کشور است. نگاه تهدیدآمیز ناتو نسبت به جمهوری اسلامی ایران و بروز تنش‌های ناشی از اختلافات و رویکردهای سیاسی در سطوح منطقه‌ای و جهانی باعث شده است که ائتلاف‌های دریایی زمینه‌ساز تهدید دریایی برای امنیت ملی شود. بنابراین با توجه به فقدان راهبردهای مدون، علمی و روزآمد مرتبط با دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران در مقابل آمریکا و رژیم صهیونیستی و ائتلاف‌های فرامنطقه‌ای هم‌سو محقق به دنبال پاسخ به این سؤال است که چه راهبردهای دفاع دریایی می‌توان در برابر ائتلاف دریایی فرامنطقه‌ای کشورهای هم‌سو با آمریکا در دریای عمان و اقیانوس هند تدوین نمود که بر امنیت ملی به‌ویژه بر امنیت دریایی جمهوری اسلامی ایران تأثیرگذار بوده و آن را تأمین نماید.

سؤالات پژوهش

سؤال اصلی

راهبردهای دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران در برابر ائتلاف‌های دریایی فرامنطقه‌ای هم‌سو

1. The Combined Maritime Forces (CMF)

با آمریکا و رژیم صهیونیستی در دریای عمان و اقیانوس هند چیست؟

سؤال‌های فرعی

۱. عوامل داخلی مؤثر (ضعف و قوت) بر شکل‌گیری و ائتلاف‌سازی دریایی آمریکا و رژیم صهیونیستی در برابر جمهوری اسلامی ایران در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند کدام‌اند؟

۲. عوامل خارجی مؤثر (فرصت و تهدید) بر شکل‌گیری ائتلاف‌سازی دریایی آمریکا و رژیم صهیونیستی در برابر جمهوری اسلامی ایران در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند کدام‌اند؟

هدف‌های تحقیق

هدف اصلی

تدوین راهبردهای دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران در برابر ائتلاف‌های دریایی فرامنطقه‌ای هم‌سو با آمریکا و رژیم صهیونیستی در دریای عمان و اقیانوس هند.

هدف‌های فرعی

۱. تعیین عوامل داخلی (ضعف و قوت) مؤثر بر شکل‌گیری و ائتلاف‌سازی دریایی آمریکا و رژیم صهیونیستی در برابر جمهوری اسلامی ایران در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند.

۲. تعیین عوامل خارجی (فرصت و تهدید) مؤثر بر شکل‌گیری ائتلاف‌سازی دریایی آمریکا و رژیم صهیونیستی در برابر جمهوری اسلامی ایران در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند.

۱. پیشینه پژوهش

ابراهیم ضرغامی و افشین متقی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان تشکیل ائتلاف‌های دریایی پیرامون مرزهای آبی جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن بر امنیت ملی بیان نموده که بنیان

قدرت دریایی، بهره‌گیری از دریا برای تجارت و کنترل منابع است. در سال‌های اخیر، تأثیرگذاری حوزه ایندوپاسفیک در معادلات ژئوپلیتیکی و تغییر موازنه‌های قدرت، باعث جهت‌گیری سیاست‌ها و تمرکز قدرت‌های جهانی و منطقه‌ای به این مناطق شده است. در همین راستا کشورهای فرامنطقه‌ای با همکاری کشورهای منطقه‌ای، ائتلاف‌های دریایی در این مناطق را با هدف تضمین امنیت دریانوردی و تأمین منافع ملی خود شکل داده‌اند.

غلامعلی رشید، پیمان جعفری طهرانی، حبیب‌الله سیاری و علیرضا فرشچی (۱۴۰۰) در پژوهشی به این سؤال پاسخ داده‌اند که الگوی راهبردی ایجاد پایگاه‌های دریایی ج.ا.ایران در غرب اقیانوس هند چیست؟ محققین توانسته‌اند، ضمن تبیین عوامل ویژگی‌های راهبردی مؤثر در ایجاد پایگاه‌های دریایی برون‌مرزی، موانع و چالش‌های ایجاد پایگاه دریایی را شناسایی نموده و در نهایت به هشت بُعد اثرگذار در ایجاد پایگاه دریایی دست یابند.

«نیلانثی سامارانایاک»^۱ (۲۰۲۳) در پژوهشی به این پرسش پاسخ داده که چرا ایالات متحده می‌خواهد در امور اقیانوس هند مداخله کند؟ این حضور، حکایت از اهمیت نقش حوزه اقیانوس هند در امور جهانی دارد؛ اقیانوسی که پُرتراфик‌ترین خطوط تجارت دریایی دنیا را در برداشته و امنیت آن ارتباط تنگاتنگی با امنیت غرب آسیا، دریای عمان و خلیج فارس دارد. چین و متحدان این کشور تهدیدی بالقوه برای آمریکا محسوب می‌شوند و بنابراین آمریکا تمرکز خود را معطوف به حضور پررنگ نظامی در آن کرده است و برای ائتلاف‌سازی روی کشورها حساب باز کرده است. درواقع تمرکز روی این طیف وسیع از کشورهای دنیا برای ائتلاف‌سازی نشان از یک راهبرد کلی‌نگر و سیاست کلان آمریکا در این منطقه دارد.

«روشالی ساها»^۲ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان اولویت اقیانوس هند در راهبرد آمریکا در اقیانوس‌های هند و آرام بیان داشته که در راهبرد جدید آمریکا، اقیانوس هند نقش برجسته‌ای پیدا کرده و کشورهای حوزه این اقیانوس اهمیت زیادی یافته‌اند. بنابراین توسعه روابط با کشور هند نیز بخشی از راهبرد آمریکا است. اقیانوس هند به‌عنوان مسیر تجارت دریایی در اقتصاد جهانی نقشی جدی دارد، پیش‌بینی می‌شود تا سال ۲۰۲۵ یک‌پنجم تولید ناخالص

1. Nilanthi Samaranyake

2. Rushali Saha

جهانی را به خود اختصاص دهد. با شدت گرفتن رقابت قدرت‌های بزرگی مثل آمریکا و چین، اقیانوس هند به صحنه مهم رقابت راهبردی و نیل به قدرت‌های برتر سیاسی تبدیل شده است. آمریکا برای افزایش حضور خود در اقیانوس هند، گروه رزمی بزرگی را در این اقیانوس مستقر کرده و پایگاه دریایی خود را در دیگوگارسیا واقع در قلب اقیانوس هند دایر نموده است. واشینگتن حضور امنیتی خود را در اقیانوس هند توسعه داده و تأسیسات دریایی متعددی را در کشورهای حوزه خلیج فارس بناکرده و ناوگان‌های پنجم و هفتم خود را در شمال غرب اقیانوس هند و دریای عمان و خلیج فارس مستقر کرده است.

۲. روش‌شناسی پژوهش

نوع تحقیق «کاربردی-توسعه‌ای» و روش پژوهش آمیخته و موردی-زمینه‌ای است. با توجه به تخصصی بودن موضوع تحقیق و محدودیت افراد خبره و صاحب‌نظر مرتبط با مسائل دریایی و ژئوپلیتیک و حوزه مورد نظر، جامعه نمونه تحقیق از بین خبرگان نظامی و غیرنظامی و متخصصان جغرافیای سیاسی در سطح نیروهای مسلح، کشور و سازمان‌های مرتبط ۱۵ نفر و جامعه آماری با روش هدفمند همگون تا حد اشباع ۴۵ نفر به صورت تمام شمار در نظر گرفته شد. نحوه گردآوری اطلاعات از دو روش میدانی (مصاحبه و پرسش‌نامه) و روش کتابخانه و جهت اعتبار پایایی پرسش‌نامه‌ها، از روش محاسبه ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید. مقدار آلفای کرونباخ ۰/۹۷۲ در همه مؤلفه‌های این تحقیق که دارای تعدادی شاخص هستند و در تمامی آن‌ها بالاتر از ۰/۷ بوده، بنابراین پایایی پرسش‌نامه تأیید گردید. با توجه به این‌که تعداد جامعه خبرگی برای این ارزیابی ۱۵ نفر بوده، بنابراین مقدار قابل قبول ضریب، بالاتر از ۰/۵۹ بوده و گویه‌های دارای ضریب کم‌تر از مقدار مزبور حذف شدند.

۳. مبانی نظری

راهبرد: به عنوان نقشه یک ملت یا دولت برای استفاده هماهنگ از تمامی ابزارهای قدرت کشور (نظامی و غیرنظامی) در تعقیب اهداف امنیت ملی تعریف می‌شود (نوذری، ۱۳۹۵).

راهبرد دفاعی: عبارت است از «چگونگی توزیع و به‌کارگیری منابع، مقدورات و ابزارهای ملی برای تأمین اهداف دفاعی» (مطالعات گروهی، ۱۳۸۹: ۱۳).

تهدید: عبارت است از نیت، مقاصد، بیانات، قابلیت‌ها و اقدامات دشمنان بالقوه و بالفعل یا حوادث طبیعی و عوامل زیست‌محیطی که احتمال می‌رود در اجرای مأموریت، نیل به اهداف و سیر طبیعی زندگی مانع ایجاد نمایند، منافع و ارزش‌های مورد نظر را مورد مخاطره قرار دهند و موجب بروز خسارت و ناامنی شوند (دانش آشتیانی، ۱۳۸۷: ۸۶).

فرصت: آنچه مدیران راهبردی را قادر می‌سازد که از امکانات بالقوه در خارج از سازمان بهره گرفته و به نفع سازمان عمل نمایند، فرصت گفته می‌شود (نانچیان، ۱۳۸۹: ۴۵۹).

قوت: عملی قوت تلقی می‌شود که مزیت رقابتی یا مهارت (شایستگی) متمایزی را برای سازمان ایجاد کند و یا به کلیه عوامل داخلی که تسهیلات بیشتری را در اجرای راهبرد مورد نظر فراهم نماید نقاط قوت گفته می‌شود (مطالعات گروهی، ۱۳۹۲: ۲۷).

ضعف: عواملی که موجب تضعیف توان عملی سازمان در رقابت و یا تحقق رسالت و چشم‌انداز مطلوب آن می‌شود و یا عوامل و شرایط ضعیف داخلی که رفع نکردن آن‌ها در فرایند جلوگیری از تهدید در محیط خارجی مانع ایجاد می‌کنند (حسن بیگی، ۱۳۹۰: ۱۸۷).

ائتلاف: «ائتلاف»^۱ یا سازواری به معنی اتحاد موقت گروه‌ها و نیروهای سیاسی است که هدف‌های معینی را دنبال می‌کنند. این اصطلاح غالباً در سه سطح به کار می‌رود:

۱. درباره احزاب سیاسی برای مقاصد پارلمانی و انتخاباتی؛ ۲. در مورد گروه‌بندی‌های خارج از خطوط حزبی؛ ۳. در مورد دولت‌های ملی به منظور اقدام به عمل مشترک (ضرغامی و متقی، ۱۴۰۱: ۲۸) که بند سوم مدنظر این تحقیق است.

ائتلاف‌سازی: آن دسته از فعالیت‌های دریایی چندجانبه در چهارچوب همکاری‌های توسعه‌یافته به منظور آزادی دریانوردی و امنیت تجارت دریایی، حفاظت از منبع دریایی و دریا و محافظت از کشتیرانی و بهبود قابلیت‌های نظارت مشترک و مقابله با تهدیدات عمدتاً

غیرنظامی (مثل دزدی دریایی، مهاجرت غیرقانونی، آلودگی دریایی) که باعث اعتمادسازی بهبود استانداردسازی بین نیروهای دریایی و تسهیل همکاری‌های عملیاتی اساسی است که به صورت موقتی انجام می‌شود (8-11: Chris Rahman 2010).

ائتلاف یک ترتیب خاص بین دو یا چند کشور برای اقدام مشترک است. اقدام ائتلافی اقدامی چندملیتی خارج از محدوده اتحادهای مستقر است، معمولاً برای یک مناسبت یا برای همکاری طولانی‌تر در بخش محدودی از منافع مشترک. درواقع ایجاد ائتلاف یک اقدام سیاسی است که شرایط موفقیت یا شکست یک عملیات چندملیتی را تعیین می‌کند (www.abca. Armies. org). ائتلاف یک ترتیب خاص بین دو یا چند کشور برای اقدام مشترک است. اقدام ائتلافی اقدامی چندملیتی است. در عملیات ائتلاف، ایجاد اجماع برای اطمینان از سازگاری در سطوح سیاسی، نظامی و فرهنگی بین شرکا کلیدی است.

اهمیت راهبرد دفاع دریایی با توجه به حجم دریاها نسبت به خشکی‌ها و درصد بالای مبادلات کالا از طریق دریا، به‌خوبی روشن است بنابراین، تقویت راهبردهای دریایی که درگرو انتخاب سیاست‌های دریایی، به‌کارگیری مردم علاقه‌مند به بهره‌برداری همه‌جانبه از دریا و نظایر آن است را گوشزد می‌کند. فقط در این صورت است که امکان تسلط کامل بر دریاها میسر می‌شود.^۱ (حکیمی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲۰۹).

۳-۱. چهارچوب نظری پژوهش

یکی از نظریه‌هایی که در مبحث امنیت ملی بین همسایگان مورد استناد قرار می‌گیرد نظریه «توازن قوا» است. «هانس مورگنتا» را از واضعان این نظریه می‌دانند که وی و سایر نظریه‌پردازان موازنه قوا، عمدتاً از تجربیات تاریخی صدساله اروپا استفاده کردند (سیف‌زاده، ۱۳۸۰: ۵۰). برخی توازن قوا را شرایطی دانسته‌اند که رضایت خاطر نسبتاً گسترده‌ای از توزیع قدرت وجود دارد، یعنی قدرت‌های مهم و عمده از نحوه توزیع قدرت

۱. اصول تفکر دریایی ماهان که یکی از راهبردهای دریایی است، بر شش پایه موقعیت جغرافیایی، وضعیت طبیعی، وسعت سرزمین، میزان جمعیت، خصوصیات ملی و سیاست دولت‌ها استوار است. به‌زعم ماهان هر دولتی که واجد تمام و یا بخش اعظم از این توانایی‌ها باشد، صاحب قدرت دریایی برتر خواهد بود.

راضی هستند. در این الگو، ترکیبی چندقطبی از کشورهایی وجود دارد که دارای روابطی سیال و براساس سود و زیان مقطعی هستند که در طول زمان ممکن است تغییر کند. در این نظریه منطق موازنه قوا پذیرفته شده است و به‌طورکلی هیچ کشوری به‌طور دائم دوست و یا دشمن شناخته نمی‌شود. همه کشورها سطوح مختلفی از منافع مشترک یا متعارض دارند و جوه مشترک تقریباً به همه کشورها تا حدی دارای ارزش‌ها و منافع مشترکی هستند و از این‌رو، تعاریف مشابهی از امنیت و ثبات ملی دارند، در این چهارچوب، کشورها موجودیت سایر بازیگران را به رسمیت می‌شناسند و اولویت‌های سیاسی کشورها به‌طور معقولی قابل پیش‌بینی و در طول زمان ثابت است (واعظی، ۱۳۸۸: ۲۷).

موازنه قدرت، قانون رفتار دولت‌ها است، بدین معنا که آنان در صورت رویارویی با قدرتی متجاوز و برهم‌زننده تعادل، به تأسیس یک ائتلاف متوازن کننده مبادرت ورزیده و از ظهور قدرتی مسلط و برتر جلوگیری می‌کنند (دوئرتی، ۱۳۸۶: ۶۷).

برای تحقق موازنه قدرت شرایط و پیش‌نیازهایی لازم است که ذیلًا به آن‌ها اشاره می‌شود:

۱. بازیگران متعدد سیاسی: حداقل سه و حداکثر پنج قدرت مهم باید وجود داشته باشد تا یک نظام موازنه باثبات ایجاد شود. از آنجاکه وجود کشور «موازنه دهنده»^۱ از اهمیت برخوردار است بهتر است تعداد بازیگران فرد باشد.
۲. فقدان یک قدرت مرکزی و مشروع: هیچ قدرت برتر واحدی که دیگران را تحت سلطه خود قرار دهد، نباید وجود داشته باشد.
۳. توزیع نابرابر قدرت: میان بازیگران صحنه سیاست بین‌الملل نباید برابری قدرت وجود داشته باشد، این اتفاق موجب دسته‌بندی دولت‌ها به بزرگ، متوسط و کوچک می‌شود که از نخستین شرایط موازنه قدرت است.
۴. رقابت مستمر، اما کنترل‌شده مناقشات: میان بازیگران سیاسی حاکم برای کسب ارزش‌ها و منابع کمیاب جهان.
۵. تفاهم میان رهبران قدرت‌های بزرگ درباره نفع مشترک ناشی از استمرار سازوکار

- توزیع قدرت که شامل حفظ ثبات و تأمین امنیت و تداوم صلح است (قوام، ۱۳۸۴).
- اهداف و کارکردهای موازنه قوا عبارت‌اند از:
- ❖ هدف حیاتی و اولیه موازنه قوا، حفظ صلح و امنیت با تکیه بر قدرت است؛
  - ❖ جلوگیری از بروز و استقرار یک قدرت برتر و مسلط؛
  - ❖ حفظ موجودیت عناصر تشکیل‌دهنده موازنه (دولت‌های عضو) و خود نظام موازنه؛
  - ❖ تأمین ثبات و امنیت ملی و بین‌المللی؛
  - ❖ تقویت و تداوم صلح که ناشی از عدم وقوع جنگ است (جمالی، ۱۳۸۷: ۲۲۸).

شیوه‌های تأمین و حفظ موازنه قوا

نظریه‌پردازان این نظریه با بررسی روش‌های مورد استفاده کشورهای عضو موازنه قوا طی قرن‌های هفدهم و نوزدهم، موارد زیر را استخراج کردند:

سیاست تفرقه بینداز و حکومت کن، ایجاد دولت‌های حائل، تشکیل اتحادیه‌ها، ایجاد حوزه‌های نفوذ، مداخله، چارنه‌زنی دیپلماتیک، رقابت یا مسابقه تسلیحاتی و جنگ «به‌عنوان آخرین حربه و راه‌حل» (دوئرتی و گراف، ۱۳۸۶: ۶۸).

اتلاف‌های دریایی

نیروهای دریایی ترکیبی (CMF)^۱ بزرگ‌ترین مشارکت دریایی چندملیتی جهان بوده که ۴۶ کشور عضو دارد شامل:

قاره آسیا: قطر، عربستان، عمان، پاکستان، فیلیپین، بحرین، سنگاپور، امارات، یمن، کره جنوبی، هند، عراق، ژاپن، اردن، کویت، مالزی، سیشل، تایلند، سریلانکا و ترکیه؛

قاره اروپا: آلبانی، بلژیک، دانمارک، فرانسه، آلمان، یونان، ایتالیا، هلند، نروژ، پرتغال، اسپانیا، انگلیس، فنلاند، لهستان، سوئد،

قاره آمریکا: آمریکا، برزیل، کانادا، اکوادور، کلمبیا، آرژانتین؛

قاره آفریقا: مصر، کنیا، جیبوتی؛

1. The Combined Maritime Forces (CMF)

قاره اقیانوسیه: استرالیا و نیوزلند.

مقر سرفرماندهی این نیروی ترکیبی، نیروی دریایی فرماندهی مرکزی آمریکا، ناوگان پنجم آمریکا در سال ۲۰۰۱ در بحرین تأسیس شد. این نیروی ترکیبی به اصطلاح بر مشارکت بر امنیت دریایی، مبارزه با دزدی دریایی و آموزش متمرکز است. نیروهای دریایی مشترک (CMF) شامل پنج ستاد عملیاتی به نام «نیروهای رزمی مشترک»^۱ (CTF) است که توسط کشورهای هم‌پیمان به صورت دوره‌ای رهبری می‌شوند و هرکدام وظیفه و فرماندهی خاصی را بر عهده دارند. این نیروهای رزمی مشترک به پنج زیرمجموعه به شرح ذیل تقسیم شده است (کریس، ۲۰۱۰: ۲۳). نیروهای دریایی ترکیبی دارای پنج گروه عملیات ترکیبی است:

CTF150: در دریای عمان و اقیانوس هند مستقر و به فرماندهی عاصم سهیل مالک از پاکستان از مورخ ۱۴۰۳/۰۵/۰۱ مشغول به کار شده است؛ وظیفه آن امنیت دریایی در خارج از خلیج فارس- دریای عربی است.

CTF151: مقابله با دزدی دریایی در دریای عربی و شاخ آفریقا به فرماندهی رستا سبزاو از ترکیه از مورخه ۱۴۰۳/۰۵/۰۳ مشغول به کار شده است.

CTF152: وظیفه عملیات امنیت دریایی در خلیج فارس به فرماندهی طلال الکندری از کویت از مورخه ۱۴۰۳/۰۵/۲۸ مشغول به کار شده است.

CTF153: مستقر در دریای سرخ و خلیج عدن بوده وظیفه عملیات دریایی به فرماندهی یورگه مک کین از استرالیا را از تاریخ ۱۴۰۳/۰۷/۱۰ به عهده دارد.

CTF154: جدیدترین نیروی رزمی مشترکی که پنجمین نیروی رزمی در منطقه نیز هست در تاریخ ۱۴۰۲/۰۲/۱۰ در مقر ناوگان پنجم آمریکا در بحرین تشکیل شد. وظیفه این نیروی رزمی جدید آموزش نیروهای منطقه‌ای در غرب آسیا با هدف «ارتقای توانمندی‌های عملیاتی و متعاقباً بهبود امنیت دریایی» در منطقه است که شامل شناورهای مدیریت‌پذیر بدون سرنشین است و آموزش امنیت دریایی (تأسیس مه ۲۰۲۳) به فرماندهی هثیم خلیل از مصر را از تاریخ ۱۴۰۳/۰۴/۱۰ به عهده دارد.

1. Commander Of Task Force

۴. یافته‌های پژوهش

در پاسخ به سؤال فرعی اول که عوامل داخلی (ضعف و قوت) مؤثر بر شکل‌گیری و ائتلاف‌سازی دریایی آمریکا و رژیم صهیونیستی در برابر جمهوری اسلامی ایران در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند کدام‌اند؟ عوامل از طریق ادبیات تحقیق و مصاحبه به شرح جدول ذیل احصا گردید.

جدول ۱: جدول ارزیابی محیط داخل IFE

قوت و ضعف (IFE)						
R	عوامل	راهبرد	عامل بر تدوین ضریب اهمیت	وزن	ضریب فعالی عامل وضعیت	ضریب وضعیت مطلوب عامل نرمالیزه وضعیت فعالی
S5	دارا بودن ظرفیت‌های توسعه زیرساخت‌های بندری در سواحل مکران	4.9286	0.0384	3	0.1152	4
S6	وابستگی اقتصادی کشورهای هند، چین و حتی پاکستان به انرژی و موقعیت ترانزیتی ج.ا.ایران	4.6429	0.0362	3	0.1085	4
S7	روابط اقتصادی ج.ا.ایران با چین و هند	4.5000	0.0351	3.5	0.1227	4
S8	سواحل طولانی ج.ا.ایران از بندر فاو تا بندر گوآتر	4.7143	0.0367	4	0.1469	4
S17	توانایی نیروی دریایی ج.ا.ایران در انجام عملیات دریایی در آب‌های دوردست	4.7857	0.0373	3.1	0.1156	4
S19	توانایی ایران در استفاده از فناوری‌های نوین دفاعی در حوزه دریا	4.6429	0.0362	3.2	0.1157	4
S20	گسترش روابط ج.ا.ایران با عمان در راستای شناسایی قدرت منطقه‌ای	4.5000	0.0351	3.7	0.1297	4

قوت و ضعف (IFE)						
R	عوامل	راهبرد	ضرب اهمیت عامل بر تدوین	وزن	ضرب وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی
S21	ارتباط ایران به‌عنوان یک کانون ژئوپلیتیکی با شش حوزه مهم ژئوپلیتیکی دیگر		4.4286	0.0345	3.2	0.1104
S22	صادرات واردات عمده ایران از دو بندر مهم جاسک و چابهار در دریای عمان		4.4286	0.0345	2.7	0.0932
S23	ظرفیت‌های ارتباطی ایران به لحاظ حمل‌ونقل دریایی، جاده‌ای، ریلی، ارتباطات هوایی و ارتباطات شبکه انتقال نفت و گاز در منطقه		4.5000	0.0351	3.4	0.1192
S24	موقعیت مرکزی ج.ا.ایران نسبت به کشورهای مجاور خود در این منطقه		4.3571	0.0339	3.5	0.1188
S25	تسلط کامل ج.ا.ایران بر طول سواحل شمال خلیج فارس و سواحل مکران در دریای عمان		4.7857	0.0373	3.6	0.1342
S26	برخورداری ج.ا.ایران از یک سرزمین وسیع و حکومت مقتدر و باثبات		4.8571	0.0378	3.6	0.1362
S27	موقعیت راهبردی منحصربه‌فرد ج.ا.ایران و همسایگی با ۱۵ کشور در چهار جهت جغرافیایی		4.5714	0.0356	3.4	0.1211
S28	موقعیت ممتاز ژئواستراتژیک در تنگه هرمز و دهانه خلیج فارس		4.7143	0.0367	3.6	0.1322
S29	توان نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در برخورداری از حمایت‌های مردمی و سازمان‌دهی نیروهای بسیج مردمی.		4.7857	0.0373	3.7	0.1380

قوت و ضعف (IFE)							
R	عوامل	ضرب عامل بر تدوین راهبرد	ضرب اهمیت	وزن	ضرب فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	مطلوب ضربه و وضعیت مطلوب
S31	برخورداری از انگیزه و روحیه قوی و تجربه کافی ن.م.ج.ا.ایران	4.7857	0.0373	3.2	0.1193	4	0.1491
S32	برخورداری از موقعیت مناسب در زمینه صنایع و فناوری پیشرفته نظامی.	4.9286	0.0384	3	0.1152	4	0.1536
S33	ایران عضو مؤثر در سازمان منطقه‌ای همکاری‌های اقتصادی کشورهای اقیانوس هند مرکب از قاره‌های آفریقا، آسیا و اقیانوسیه از طریق دسترسی به دریای عمان و پهنه‌های اقیانوس هند	4.4286	0.0345	3	0.1035	4	0.1380
S35	توان طراحی یک صحنه عملیاتی بزرگ یک‌جانبه و حتی چندجانبه ج.ا.ایران در برابر تهدیدات موجود و مفروض قدرت‌های فرامنطقه‌ای حاضر در منطقه به‌ویژه ایالات متحده آمریکا	4.4286	0.0345	3.8	0.1311	4	0.1380
S36	توان رقابت ج.ا.ایران در منطقه ژئوپلیتیکی اقیانوس هند به لحاظ قدرت دریایی، با کشورهای این حوزه به استثنای نیروی دریایی هند	4.3571	0.0339	3.8	0.1290	4	0.1358
S39	ج.ا.ایران و عمان به‌عنوان دو کنشگر منطقه‌ای، در طول چند دهه اخیر روابط باثبات و سازنده‌ای با یکدیگر داشته‌اند.	4.2857	0.0334	3.2	0.1068	4	0.1336
S40	هم‌گرایی میان دو کشور ایران و عمان به‌واسطه موقعیت راهبردی ژئوپلیتیکی، همکاری‌های اقتصادی و ضرورت‌های امنیتی	4.3571	0.0339	3.5	0.1188	4	0.1358

قوت و ضعف (IFE)						
R	عوامل	راهبرد عامل بر تدوین ضررب اهمیت	وزن	ضررب وضعیت فعلي عامل	نرمالیزه وضعیت فعلي	مطلوب عامل ضررب وضعیت مطلوب
S43	وجود ائتلاف قدرتمند روسیه، ایران و چین و انجام رزمایش مشترک دریایی از ۲۰۱۹	4.5714	0.0356	3.7	0.1318	4 0.1425
S101	ارتقا هم‌گرایی منطقه‌ای ج.ا.ایران در حوزه سیاسی و امنیتی در شمال اقیانوس هند و دریای عمان	4.5714	0.0356	3.1	0.1104	4 0.1425
S103	دستیابی ایران به اقتدار دریایی، اتخاذ راهبرد مبتنی بر استمرار حضور در آب‌های دوردست	4.6429	0.0362	3.5	0.1266	4 0.1447
W9	مشکلات داخلی و اقتصادی ج.ا.ایران	4.4286	0.0345	1	0.0345	2 0.0690
W24	آسیب‌پذیری واحدهای عملیاتی حاضر در صحنه عملیات ج.ا.ایران، در مناطق دور از ساحل که امکان برقراری پشتیبانی هوایی وجود ندارد، در رویارویی دریایی با تهدیدات نظامی به دلیل نداشتن ناو هواپیمابر و هواپیماهای دریایا به جنگنده بمب‌افکن	4.4286	0.0345	1	0.0345	2 0.0690
	جمع کل	128.3572	1		3.2191	3.862

در پاسخ به سؤال فرعی دوم عوامل خارجی (فرصت و تهدید) مؤثر بر شکل‌گیری ائتلاف‌سازی دریایی آمریکا و رژیم صهیونیستی در برابر جمهوری اسلامی ایران در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند کدام‌اند؟ عوامل از طریق ادبیات تحقیق و مصاحبه به شرح جدول ذیل احصا گردید.

جدول ۲: ارزیابی محیط خارج EFE

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضریب اهمیت عامل بر تدوین راهبرد	وزن	ضریب وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضریب وضعیت مطلوب عامل
O1	اهمیت روزافزون موقعیت منطقه شمال اقیانوس هند و دریای عمان برای تجارت بین‌المللی و امنیت انرژی	4.8571	0.0164	3	0.0491	4
O2	وجود سازمان‌های بین‌المللی مانند انجمن حاشیه اقیانوس هند (IORA) جهت ترویج همکاری‌ها و توسعه منطقه‌ای	3.7857	0.0128	3	0.0383	4
O3	وجود گلوگاه‌های استراتژیک مانند تنگه هرمز، باب‌المندب و مالاکا در شمال اقیانوس هند و دریای عمان	4.4286	0.0149	3	0.0448	4
O4	وجود بنادر و زیرساخت‌های دریایی بسیار خوب مستقر در کشورهایمانند عمان و امارات	4.1429	0.0140	3.1	0.0433	4
O12	وجود مشکلات سیاسی بین هند با پاکستان و چین با تایوان	4.0000	0.0135	3.5	0.0472	4
O41	تبدیل شدن هند به چهارمین قدرت اقتصادی جهان	3.6429	0.0123	4	0.0491	4
O42	تبدیل شدن اقیانوس هند به یکی از مناطق ژئوپلیتیکی مهم جهان	4.2857	0.0144	3.5	0.0506	4

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضریب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضریب وضعیت عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضریب وضعیت مطلوب عامل
O44	محدودیت‌ها و کندی روند ائتلاف‌سازی در اقیانوس هند برای آمریکا و ۲۳ کشور عضو انجمن کشورهای حاشیه اقیانوس هند	4.2143	0.0142	3.6	0.0511	4
O45	حضور قدرتمند دریایی هند در منطقه در پی حفظ صادرات خود و جلوگیری از اقدامات اختلال‌زا در مسیرهای تجاری به‌منظور تأمین امنیت کشتیرانی در مسیر آسیا و اروپا.	4.2857	0.0144	3	0.0433	4
O50	هند سمپوزیوم ناوگان دریایی خود را با حضور سران نظامی عمان تشکیل داده تا از این طریق چالش‌های دریایی در منطقه را با حضور کشورهای منطقه حل‌وفصل کند.	4.2143	0.0142	3.1	0.0440	4
O52	وابستگی امنیت اقیانوس هند با امنیت غرب آسیا، دریای عمان و خلیج فارس	4.4286	0.0149	3.5	0.0522	4
O53	ترانزیت ۸۰ درصد انرژی دنیا از طریق اقیانوس هند و دریای عمان.	4.5714	0.0154	4	0.0616	4
O55	نداشتن تضمین متحدان برای پیوستن به ائتلاف آمریکایی و مشارکت اطلاعاتی امنیتی با این کشور علیه ج.ا.ایران از جهت عدم حمله ایران به کشتی‌های خود	4.2143	0.0142	3.6	0.0511	4
O56	عدم اطمینان متحدان آمریکا به‌درستی نقش رهبری آمریکا در منطقه و اعتقاد به این‌که آمریکا زمینه‌ساز بحران منطقه‌ای است.	4.1429	0.0140	3.5	0.0489	4
O57	شکل‌گیری آینده مناسبات استراتژیک بین‌المللی در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند به‌دلیل وجود حوزه‌های مهم و سرنوشت‌ساز ژئوپلیتیکی آن	4.2143	0.0142	3.2	0.0454	4

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضریب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضریب وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضریب وضعیت مطلوب عامل
O59	موقعیت ژئواستراتژیک شمال اقیانوس هند و دریای عمان و نقش آن‌ها به‌عنوان خطوط اصلی کشتیرانی	4.7857	0.0161	4	0.0645	4
O61	سیاست خارجی عمان براساس موازنه مثبت با همه کشورها و پرهیز از تنش شکل گرفته است	4.2857	0.0144	3	0.0433	4
O64	اختلافات گسترده مرزی بین عربستان سعودی با امارات و نیز اختلافات مرزی بین عمان و امارات.	3.7857	0.0128	3.9	0.0498	4
O68	ترکیب نژادی نیروهای نظامی امارات اغلب از نیروهای نظامی دارای ملیت اردنی، بریتانیایی، پاکستانی، عمانی، یمنی و بلوچ هستند.	3.6429	0.0123	3.5	0.0430	4
O69	سیاست کلی هند اجتناب از گرفتاری در موازنه قدرت و نیویستن به قدرتی علیه گروه دیگر است.	3.7857	0.0128	3	0.0383	4
O70	نگرانی هند از چین به‌دلیل قرار گرفتن در تیررس و تهدید موشک‌های عادی و هسته‌ای چین	3.7143	0.0125	3	0.0376	4
O72	اجلاس فرماندهان دریایی کشورهای حاشیه اقیانوس هند (IONS)	4.0000	0.0135	3.7	0.0499	4
O75	کاهش وابستگی آمریکا به انرژی خلیج فارس	3.9286	0.0132	3	0.0397	4

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضرب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضرب عامل وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضرب عامل وضعیت مطلوب
O76	دخالت جدی آمریکا در درگیری‌های نظامی غرب اقیانوس آرام	3.7143	0.0125	3	0.0376	4
O100	نظامی‌گری رو به رشد و جدی چین در اقیانوس هند یک تهدید جدی برای آمریکا در این حوزه	4.2857	0.0144	3.3	0.0477	4
T10	بازیگری کنشگران فرامنطقه‌ای در منطقه شمال اقیانوس هند و دریای عمان در راستای مداخله‌گری در تعریف منافع مشترک بین ج.ا.ایران با پاکستان و هند	4.3571	0.0147	1.2	0.0176	2
T11	توان بالای قدرت دریایی هند، چین و پاکستان	4.1429	0.0140	1.5	0.0209	2
T14	رقابت و درگیری نظامی بین قدرت‌های منطقه‌ای و جهانی در این منطقه	4.5714	0.0154	1.6	0.0247	2
T15	فعالیت گروه‌های تروریستی و افراط‌گرایی در منطقه	4.3571	0.0147	1.6	0.0235	2
T16	تهدیدات امنیت سایبری برای کشتی‌ها و بنادر دریایی و تجاری توسط قدرت‌های فرامنطقه‌ای	4.3571	0.0147	1.6	0.0235	2
T38	احتمال برنامه‌ریزی دشمن برای انجام عملیات آفندی در سواحل دریای جنوب برای کاستن از موقعیت ارتباطی ایران.	4.6429	0.0156	۱	0.0156	2

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضرب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضرب عامل فعلی وضعیت	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضرب عامل مطلوب وضعیت
T46	توسعه حضور ناوگان بدون سرنشین TF59 در منطقه و ادغام فعالیت‌ها با یگان‌های سطحی بزرگ	4.2143	0.0142	1	0.0142	2
T47	تغییر شکل در حضور و دور ایستایی تجهیزات عمده آمریکا نسبت به سواحل جمهوری اسلامی ایران.	4.5000	0.0152	1	0.0152	2
T48	ائتلاف امنیتی-نظامی آمریکا و عمان و عدم شکل‌گیری ائتلاف به رهبری عربستان سعودی	3.8571	0.0130	1.2	0.0156	2
T51	گسترش قابل توجه مشارکت‌های دفاعی میان دو کشور هند و آمریکا	4.2857	0.0144	1	0.0144	2
T54	حضور آمریکا در منطقه دریای عمان در قالب نقش رهبری نیروهای متحد و ائتلافی به منظور حفظ منافع خود	4.6429	0.0156	1	0.0156	2
T62	وارداتی بودن فناوری نظامی عمان و نداشتن سلاح راهبردی	3.8571	0.0130	2	0.0260	2
T63	همکاری دو کشور عمان و پاکستان در زمینه‌های نظامی، آموزش نظامی، اجرای رزمایش مشترک دریایی و تبادل هیئت‌های دفاعی	3.8571	0.0130	2	0.0260	2
T65	امارات متحده عربی مهم‌ترین قطب تجاری در حوزه خلیج فارس است	4.0714	0.0137	1.8	0.0247	2

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضرب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضرب عامل فعلی وضعیت	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضرب عامل مطلوب وضعیت
T71	همکاری احتمالی هسته‌ای غیرنظامی بین آمریکا و پاکستان و پذیرش مجدد طالبان	3.9286	0.0132	1	0.0132	0.0265
T74	توجه ابرقدرت‌ها و مخصوصاً کشورهای استعمارگر به کشور سومالی به دلیل برخوردهای از موقعیت خاص ژئوپلیتیک و قرار گرفتن در مجاورت تنگه راهبردی «باب‌المندب»	4.1429	0.0140	1.3	0.0182	0.0279
T77	تعهدات منطقه‌ای کشور عمان در چهارچوب شورای همکاری خلیج فارس و روابط دوجانبه عمان با آمریکا و اسرائیل	4.3571	0.0147	2	0.0294	0.0294
T78	اتخاذ رویکرد نظامی و گسترش پایگاه‌های نظامی آمریکا در منطقه استراتژیکی اقیانوس هند به بهانه مبارزه با تروریسم و حفظ امنیت	4.4286	0.0149	1	0.0149	0.0299
T79	افزایش حضور آمریکا در حوضه اقیانوس هند و استقرار گروه رزمی در اقیانوس هند و دیگوارسیا واقع در قلب اقیانوس هند	4.5000	0.0152	1	0.0152	0.0303
T80	استقرار ناوگان‌های پنجم و هفتم آمریکا در اقیانوس هند و ایجاد تأسیسات دریایی متعدد در کشورهای حوزه خلیج فارس	4.7143	0.0159	1	0.0159	0.0318
T81	تشکیل ائتلاف بین‌المللی با حضور آمریکا و بریتانیا از دسامبر ۲۰۲۳	4.4286	0.0149	1	0.0149	0.0299
T82	تمرینات نظامی سالانه نیروهای دریایی ایالات متحده، هند، استرالیا و ژاپن در مالابار	3.5000	0.0118	1	0.0118	0.0236

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضرب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضرب عامل وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	مطلوب عامل ضرب وضعیت مطلوب
T83	همکاری‌های صنعتی و دفاعی هند با ایالات متحده، فرانسه، اسرائیل، روسیه و تعدادی دیگر از کشورها	3.5000	0.0118	1	0.0118	2
T84	تمرکز ایالات متحده روی کشور هند و تشکیل ائتلاف با کشورهای کوچک منطقه برای تقویت امنیت مورد نظر خود در اقیانوس هند	3.7143	0.0125	1	0.0125	2
T85	ارتقای همکاری‌های لجستیکی و آمادی آمریکا با هند در اقیانوس هند و نیز ارتقای فناوری و تسهیلات و تأسیسات خود در منطقه	3.8571	0.0130	1	0.0130	2
T86	از نظر امنیتی، اقیانوس هند شمالی و دریای عمان میزبان طیفی از تهدیدات امنیتی غیرسنجی از جمله دزدی دریایی، تروریسم و قاچاق مواد مخدر هستند.	4.0714	0.0137	1.7	0.0233	2
T87	پیچیدگی جغرافیای حقوقی شمال اقیانوس هند و دریای عمان به دلیل تداخل ادعاهای دریایی و اختلافات قضایی بین کشورهای همسایه	3.7857	0.0128	2	0.0255	2
T88	پاکستان به سبب نگرانی از هند، سالانه مبالغ زیادی صرف خرید و ساخت تجهیزات نظامی خود می‌کند	3.9286	0.0132	1.9	0.0252	2
T89	پیوستن رژیم صهیونیستی به سنکام با هدف خارج کردن نیروها از منطقه و جایگزینی برای مهار ایران و جلوگیری از نفوذ چین و روسیه	4.7143	0.0159	1	0.0159	2
T90	روند عادی‌سازی روابط کشورهای عربی حاشیه خلیج فارس با رژیم صهیونیستی و نوع نگاه آمریکا به منطقه	4.5000	0.0152	1	0.0152	2

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضرب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضرب عامل وضعیت فعلی	نرمالیزه وضعیت فعلی	مطلوب عامل ضرب وضعیت مطلوب
T91	اعراب خلیج فارس و رژیم صهیونیستی زمینه شکل دادن به «ناگوی خلیج فارس» را ضروری می‌دانند.	4.7143	0.0159	1	0.0159	2
T92	استفاده حداکثری آمریکا از یگان‌های پروازی به‌ویژه پهپادهای شناسایی رزمی در محدوده خلیج فارس، تنگه هرمز و دریای عمان.	4.4286	0.0149	1	0.0149	2
T93	تشکیل نیروی رزمی و ائتلاف‌سازی آمریکا در قالب CTF	4.5714	0.0154	1	0.0154	2
T94	مشارکت هرچه بیشتر رژیم صهیونیستی در ترتیبات امنیتی منطقه غرب آسیا به‌ویژه در حوزه دریای سرخ و مقابله با حضور نظامی ج.ا.ایران با تشکیل فرماندهی جدید نیروی ترکیبی رزمی CTF - 153 در محدوده دریای سرخ و خلیج عدن	4.5714	0.0154	1	0.0154	2
T95	تغییر شکل حضور آمریکا در منطقه غرب آسیا واگذاری بخشی از مسئولیت خود به رژیم صهیونیستی در منطقه غرب آسیا	4.2857	0.0144	1	0.0144	2
T96	افزایش روند حضور رژیم صهیونیستی در حوزه ناوگان پنجم به‌ویژه در دریای سرخ	4.5000	0.0152	1	0.0152	2
T 97	ائتلاف دریایی به رهبری آمریکا تحت عنوان نظارت بر تنگه هرمز SENTINEL (دیدهبان)	4.5714	0.0154	1	0.0154	2

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضرب اهمیت عامل بر تدوین راهبرد	وزن	ضرب عامل وضعیت فعلی	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضرب عامل وضعیت مطلوب
T 98	حمایت آمریکا از فرایند صلح ابراهیم به منظور پشتیبانی و تأمین امنیت رژیم صهیونیستی	4.7143	0.0159	1	0.0159	2
T 99	قرارگرفتن رژیم صهیونیستی در حوزه فرماندهی سنتکام و بهره‌مندی آن از پشتیبانی فرماندهی سنتکام به‌ویژه در زمینه‌های اطلاعاتی، جاسوسی و امنیتی	4.8571	0.0164	1	0.0164	2
T 102	تشکیل ائتلاف‌های دریایی کشورهای فرمانطقه‌ای در منطقه‌ای با هدف تضمین امنیت دریانوردی و تأمین منافع ملی خود	4.5000	0.0152	1	0.0152	2
T 104	راهبرد فشار حداکثری علیه ج.ا.ایران و تحقق هدف «پس‌راندن» ج.ا.ایران در منطقه و تحکیم هژمونی با تشکیل ائتلاف و اسکورت شناورهای بیگانه در خلیج فارس	4.3571	0.0147	1	0.0147	2
T 105	حضور شناورهای نظامی آمریکا در تمامی آبراه‌های بین‌المللی و آب‌های آزاد	4.3571	0.0147	1	0.0147	2
T 106	ائتلاف دریایی اروپایی تحت عنوان «ایماسو» به رهبری کشور فرانسه	4.0714	0.0137	1	0.0137	2
T 107	دعوت آمریکا برای پیوستن ائتلافی (طرح «دیدهبان» امنیت کشتیرانی در خلیج فارس و تنگه هرمز)	4.3571	0.0147	1	0.0147	2

فرصت و تهدید (EFE)						
R	عوامل	ضریب اهمیت عامل پر تدوین راهبرد	وزن	ضریب وضعیت فعلی عامل	نرمالیزه وضعیت فعلی	ضریب وضعیت مطلوب عامل
T 108	پبوستن رژیم صهیونیستی به سنتکام به منظور ائتلاف‌سازی، ارتقای شایستگی رزمی شرکای منطقه‌ای، اشراف اطلاعاتی و تجمع توان نیروهای نظامی در چند پایگاه بزرگ و مستحکم در منطقه	4.7143	0.0159	1	0.0159	2
	جمع کل	296.7141	1		1.9526	2.6966

جدول ۳: تعداد کلی نقش‌های چهارگانه

نقش‌های چهارگانه	قوت	ضعف	فرصت	تهدید
تعداد	۳۰	۲	۲۶	۴۴

تعیین موقعیت و اقدام راهبردی

جهت تعیین موقعیت راهبردی بر روی محور مختصات دکارتی باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی و خارجی باید استفاده نمود.

حاصل جمع نمره موزن جدول ارزیابی عوامل داخلی

نمره وزن‌های موزن IFE برای موقعیت فعلی

۳/۲

حاصل جمع نمره موزن جدول ارزیابی عوامل خارجی

نمره وزن‌های موزن EFE برای موقعیت فعلی

۱/۹۵

در محور مختصات، روی محور عمودی که در ریاضیات به آن محور y گفته می‌شود، عوامل محیطی داخلی یعنی ضعف‌ها و قوت‌ها و روی محور افقی که در ریاضیات به آن محور x گفته می‌شود، عوامل محیطی خارجی یعنی فرصت‌ها و تهدیدات قرار می‌گیرند. پس از تعیین نتیجه نمرات موزون عوامل داخلی و خارجی و مشخص شدن امتیاز موزون نهایی آن‌ها در ماتریس‌ها به منظور تعیین موقعیت (وضعیت و جایگاه فعلی) و برای تدوین و فرموله کردن راهبردهای دفاع دریایی کشور در مقابله با آمریکا و رژیم صهیونیستی و ائتلاف‌های دریایی فرمانطقه‌ای هم‌سو با آمریکا در دریای عمان و اقیانوس هند امتیازات فوق را روی محورهای مختصات دکارتی برابر شکل زیر مشخص نموده و نقطه حاصل از تقاطع این دو عدد را به دست می‌آوریم. این نقطه وضعیت و موقعیت فعلی ما را در این حوزه نشان می‌دهد. این ناحیه که نقطه در آن قرار گرفته تعیین‌کننده رویکرد فعلی است که محقق موقعیت فعلی را A نامیده است؛ مثل حالت قبل جهت تعیین موقعیت راهبردی وضعیت مطلوب بر روی محور مختصات دکارتی باید از جداول ارزیابی عوامل داخلی نمره نهایی را از حاصل جمع نمره موزون ضعف‌ها و نمره موزون قوت‌ها به دست آورد.

حاصل جمع نمره مطلوب جدول ارزیابی عوامل داخلی

نمره وزن‌های موزن IFE برای موقعیت مطلوب

۳/۸۶

حاصل جمع نمره مطلوب جدول ارزیابی عوامل خارجی

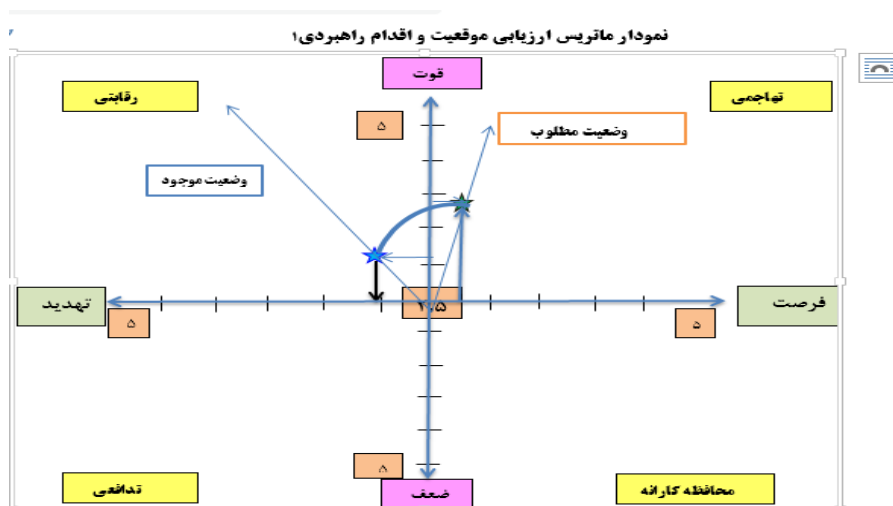
نمره وزن‌های موزن EFE برای موقعیت مطلوب

۲/۷

همانند مرحله قبل در محور مختصات، روی محور عمودی که در ریاضیات به آن محور y گفته می‌شود، عوامل محیطی داخلی یعنی ضعف‌ها و قوت‌ها و روی محور افقی که در ریاضیات به آن محور x گفته می‌شود، عوامل محیطی خارجی یعنی فرصت‌ها و تهدیدات قرار می‌گیرند. پس از تعیین نتیجه نمرات موزون عوامل داخلی و خارجی و مشخص شدن امتیاز موزون نهایی آن‌ها در ماتریس‌ها به منظور تعیین موقعیت (وضعیت و جایگاه مطلوب)

و برای تدوین و فرموله کردن راهبردهای دفاع دریایی کشور در مقابله با آمریکا و رژیم صهیونیستی و ائتلاف‌های دریایی فرامنطقه‌ای هم‌سو با آمریکا در دریای عمان و اقیانوس هند امتیازات فوق‌العاده را روی محورهای مختصات دکارتی برابر شکل زیر مشخص نموده و نقطه حاصل از تقاطع این دو عدد را به دست می‌آوریم. این نقطه وضعیت و موقعیت مطلوب ما را در این حوزه نشان می‌دهد. این ناحیه که نقطه در آن قرار گرفته تعیین‌کننده رویکرد مطلوب است که محقق موقعیت مطلوب را B نامیده است.

«نمودار ماتریس ارزیابی موقعیت و اقدام راهبردی»^۱

نمودار تعیین موقعیت وضعیت فعلی وضعیت مطلوب بیانگر مطالب زیر است.

۱. وضعیت موجود در ربع رقابتی قرار گرفته وضعیت مطلوب در ربع تهاجمی قرار دارد.

۲. وضعیت موجود نشان می‌دهد که ظرفیت جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با ائتلاف‌سازی در شرایط مساعدی قرار دارند؛ اما محیط در وضعیت ثبات قرار ندارد و این مهم بر ظرفیت‌های کشور برای مقابله با تهدیدات ناشی از ائتلاف‌سازی دریایی در دریای عمان و اقیانوس هند اثرگذار است. این بدان معنی است محیط خارج

1. (SPACE) Strategic Position & Action Evaluation

- اجازه استفاده از ظرفیت‌های داخلی (نقاط قوت) را با مشکل مواجه کرده است.
۳. محور y نشان می‌دهد قوت‌های وضعیت موجود بایستی تقویت گردد و به دنبال راهبردهای بود که بتوان ضمن مهار تهدید، فرصت‌ها را برای مقابله با ائتلاف‌سازی دریای رژیم و آمریکا نیز شکار نمود.
۴. وضعیت مطلوب نیز بیشتر معطوف به قوت‌ها است. این بدان معناست که در شرایط فعلی اگر بخواهیم به نقطه مطلوب برسیم با همین منابع موجود و بیشتر با تکیه بر ظرفیت‌های خودی، فرصت‌ها را برای مقابله با تهدیدات آمریکا و رژیم صهیونیستی ناشی از ائتلاف‌های دریایی در دریای عمان و اقیانوس هند استفاده نمود. ولی اگر کشور بخواهد برای مقابله با این تهدیدات به نقطه آرمانی (زاویه ۴۵ درجه) خود برسد باید هم‌زمان هم به تقویت منابع خود در این خصوص اهتمام ورزد و هم توجه به استفاده از فرصت‌ها را در دستور کار قرار دهد.

۵. نتیجه‌گیری و پیشنهاد

در پاسخ به سؤال اصلی تحقیق که راهبردهای دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران در برابر ائتلاف‌های دریایی فرامنطقه‌ای هم‌سو با آمریکا و رژیم صهیونیستی در دریای عمان و اقیانوس هند چیست؟ پس از گردآوری پرسش‌نامه‌ها و جمع‌بندی مصاحبه‌ها، در هر مرحله با استفاده از نرم‌افزار Excel و SPSS، نسبت به تجزیه و تحلیل داده‌ها اقدام و در پیل خبرگی نهایتاً تعداد هفت راهبرد اصلی با تکیه بر ۲۷ راهبرد بخشی براساس ۱۰۸ عامل (۲ عامل ضعف، ۳۰ عامل قوت، ۲۶ عامل فرصت و ۴۴ عامل تهدید) احصا شد. هفت راهبرد دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران در مقابله با ائتلاف‌سازی آمریکا و رژیم صهیونیستی در حوزه دریای عمان و اقیانوس هند به شرح زیر است.

❖ راهبرد اول: تقویت قدرت و توان نظامی

تقویت قدرت نظامی در حوزه‌های اطلاعاتی، موشکی، پرنده‌های بدون سرنشین و سیادت دریایی شمال اقیانوس هند و دریای عمان به‌ویژه قدرت نیروی دریایی از طریق توسعه

زیرساخت‌های ناوگان جنوب نداجا مستقر در سواحل شمال اقیانوس هند و دریای عمان، ارتقا کیمیت و کیفیت تجهیزات شناوری و ساحلی، افزایش استعداد نیروی انسانی در راستای (به‌منظور) پاسخ‌گویی به توسعه حضور ناوگان بدون سرنشین TF-59 و دور ایستایی تجهیزات عمده آمریکا در منطقه.

♦ راهبرد دوم: استفاده از ظرفیت ترانزیتی

استفاده بهینه از ظرفیت ترانزیتی جمهوری اسلامی ایران در حوزه دریای عمان و شمال اقیانوس هند از طریق افزایش روابط سیاسی و اقتصادی ایران با کشورهای همسایه عربی براساس منافع مشترک، نوسازی و توسعه ناوگان هوایی، دریایی، ریلی و تجهیزات ناوبری دریایی، مشارکت برخی از کشورهای همسایه در سرمایه‌گذاری زیرساخت‌های ترانزیتی دریایی کشور، به‌منظور افزایش نقش‌آفرینی جمهوری اسلامی ایران در تعاملات کشورهای منطقه شمال اقیانوس هند و دریای عمان، محدود نمودن قلمروسازی آمریکا و رژیم صهیونیستی در منطقه و ارائه خدمات دریانوردی متنوع و با کیفیت در یک بازار رقابتی.

♦ راهبرد سوم: کنشگری هند

فراهم نمودن بستر کنشگری هند در دریای عمان با رویکرد سرمایه‌گذاری در سواحل مکران و امنیت شمال اقیانوس هند و دریای عمان با بهره‌گیری از سمپوزیوم ناوگان دریایی هند با کشور عمان و حضور فعال در این عرصه، همکاری در حوزه مبارزه با دزدان دریایی به‌منظور کاهش چالش‌های دریایی جمهوری اسلامی ایران در آب‌های دور.

♦ راهبرد چهارم: دیپلماسی دفاعی- دریایی فعال

ایجاد کنوانسیون حقوقی دریایی عمان و شمال اقیانوس هند با اجماع تمامی کشورهای پیرامون این حوزه با بهره‌گیری از ظرفیت‌های سازمان‌های بین‌المللی و پیمان‌های منطقه‌ای مانند آیونز (ions)، به‌منظور ترویج همکاری‌ها و توسعه منطقه‌ای و محدود کردن قلمروسازی رژیم صهیونیستی و آمریکا در این حوزه.

♦ راهبرد پنجم: اقتصاد دریامحور

توسعه صنایع دریایی در راستای کسب حداکثری از منافع ملی به وسیله تغییر نگرش سیاست خشکی به سمت دریا، حمایت از اقتصاد دریایی و به کارگیری مجموعه اقتصاد دانش بنیان و درونزا به منظور بهره‌برداری مناسب از ظرفیت سواحل کشور و منابع آبی اعم از اقیانوس‌ها و دریاها.

❖ راهبرد ششم: ایجاد ترتیبات امنیتی منطقه‌ای

فراهم نمودن بستر ایجاد ترتیبات امنیتی جمهوری اسلامی ایران با محوریت هم‌سویی سه کنشگر اصلی (ایران، هند و پاکستان) و همکاری با کشورهای حوزه خلیج فارس و دریای عمان از طریق دیپلماسی دفاعی، انجام رزمایشات مرکب، تعاملات آموزشی و تأمین نیازمندی‌های دفاعی کشورهای حوزه شمال اقیانوس هند و دریای عمان با به کارگیری توان صنایع دفاعی داخلی کشور، به منظور کاهش قلمروسازی رژیم صهیونیستی و ائتلاف‌های امنیتی آمریکا در شمال اقیانوس هند.

❖ راهبرد هفتم: مشارکت در امنیت دریانوردی

فراهم کردن بستر مشارکت در امنیت دریانوردی شمال اقیانوس هند و دریای عمان از طریق ایجاد شورای همکاری دفاعی-امنیتی و کشورهای دریای عمان و سران کشورهای عضو آیونز به منظور فراهم شدن ترانزیت امن دریایی و جلوگیری از رشد تروریسم و مبارزه با قاچاق کالا.

۵-۱. پیشنهادهای پژوهش

✓ ایجاد ظرفیت هم‌گرایی و هم‌بستگی برای شکل‌گیری همکاری اقتصادی و امنیتی دریایی کشورهای شمال اقیانوس هند و استفاده از دیپلماسی فعال سیاسی به منظور جلوگیری از ایجاد تنش سیاسی، نظامی (به عنوان نمونه پیمان شانگهای می‌تواند در آینده تبدیل به یک پیمان دفاعی و امنیتی شود تا از این طریق حضور نیروهای فرماندهی را در شمال اقیانوس هند کم‌رنگ و یا بی‌اثر نماید).

✓ شناسایی هرچه بیشتر ظرفیت‌ها و چالش‌های توسعه روابط بلندمدت با کشورهای

شمال اقیانوس هند در بخش‌های مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و توسط فعالان، بازیگران و اثرگذاران حوزه‌های مذکور به‌منظور ایجاد انسجام و هم‌راستاسازی استراتژی‌های بخشی با راهبرد ملی.

✓ تلاش در جهت کاهش حضور نظامی بازیگران و قدرت‌های مداخله‌گر خارجی در ترتیبات امنیتی منطقه از طریق ارتقای سطح همکاری‌های مشترک.

فهرست منابع

- اخگری، علی اکبر (۱۳۹۱) نقش قدرت دریایی در اقتدار ملی جمهوری اسلامی ایران، اولین همایش توسعه سواحل مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران، چابهار، بهمن.
- پیشگاهی فرد، زهرا، خانی‌ها، نسرین. (۱۳۸۸). جایگاه حوزه اقیانوس هند و تنگه‌های استراتژیک آن در فرایند جهانی‌شدن. جغرافیا، ۳(۱۰)، ۱۵۳-۱۹۰.
- جمالی، علی (۱۳۸۷) تأثیر عوامل جغرافیایی طبیعی خلیج فارس بر دفاع دریایی جمهوری اسلامی ایران (با تأکید بر تهدید آمریکا)، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران.
- جمیزدوئرتی و فالتزگراف، رابرت (۱۳۸۶) نظریه‌های متعارض در روابط بین‌الملل، ترجمه علیرضا طیب و وحید بزرگی، جلد اول، نشر قومس.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۸۶) ژئوپلیتیک انسان‌گرا، فصلنامه بین‌المللی ژئوپلیتیک، سال سوم، شماره سوم، انجمن ژئوپلیتیک ایران، تهران، پاییز.
- حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۹۰)، مدیریت راهبردی، چاپ اول، تهران، انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی و سمت.
- حکیمی، خرداد؛ وحیدی، احمد؛ قادر پناه، فریبرز؛ سلیمان‌پور، هادی (۱۴۰۱) ارائه الگوی هم‌گرایی امنیت دریایی شمال اقیانوس هند با تأکید بر حوزه‌های نظامی و اقتصادی، مطالعات دفاعی استراتژیک تابستان شماره ۸۸ صص ۱۹۱-۲۱۴.
- دانش آشتیانی، محمدباقر، راهبرد ملی، ماهنامه نگرش راهبردی، دانشگاه عالی دفاع ملی، تهران، ۱۳۸۷
- رحمان، کریس (۲۰۱۰) همکاری نیروی دریایی و ائتلاف‌سازی در جنوب شرقی آسیا، اقیانوس آرام و چشم‌انداز.
- رشید، غلامعلی؛ جعفری طهرانی، پیمان؛ سیاری، حبیب‌الله؛ فرشچی، علیرضا؛ طراحی الگوی راهبردی ایجاد پایگاه‌های دریایی جمهوری اسلامی ایران در غرب اقیانوس هند (۱۴۰۰) راهبرد دفاعی تابستان شماره ۷۴ صص ۱۳ - ۵۴.
- زرقانی، سید هادی؛ احمدی، ابراهیم (۱۳۹۵)، تحلیل ژئوپلیتیک روابط ایران و هند در چهارچوب وابستگی‌های متقابل، شماره ۸ علمی-پژوهشی وزارت علوم.

سیف زاده، حسین (۱۳۸۶)، *نظریه‌ها و تئوری‌های مختلف روابط بین‌الملل فردی-جهانی شده*، انتشارات وزارت امور خارجه.

سیفی، بهزاد؛ همتی، سید ابراهیم (۱۳۹۹) *دیپلماسی دفاعی دریایی جمهوری اسلامی با تأکید بر عملکرد نیروی دریایی راهبردی*، سیاست و روابط بین‌الملل بهار و تابستان، سال چهارم، شماره ۷، صص ۱۴۴-۱۶۳.

صدوقی، مرادعلی (۱۳۹۲)، *تکنولوژی اطلاعاتی و حاکمیت ملی*، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

ضرغامی، ابراهیم؛ متقی، افشین (۱۴۰۱) *تشکیل ائتلاف‌های دریایی پیرامون مرزهای آبی جمهوری اسلامی ایران و تأثیر آن بر امنیت ملی*، سال ششم، شماره، صص ۱۵۷-۱۸۶.

ضرغامی، ابراهیم (۱۳۹۷)، *سیاست دریایی و راهبرد ملی (مطالعه موردی: جایگاه اقیانوس هند در راهبرد دریایی جمهوری اسلامی ایران)*، دانشگاه خوارزمی، دانشکده علوم جغرافیایی
فقیهی، محمدرضا (۱۳۸۹) *تاریخ جامع پنج‌هزارساله قدرت دریایی ایران*، مؤسسه فرهنگی هنری ایلام، تهران.

قوام، عبدالعلی (۱۳۸۰)، *اصول سیاست خارجی و سیاست بین‌الملل*، تهران، انتشارات سمت، چاپ دوم.

قوام، عبدالعلی (۱۳۸۴)، *روابط بین‌الملل: نظریه‌ها و رویکردها*، چاپ اول، تهران، سمت.
مطالعات گروهی دوره هیجدهم علوم دفاعی راهبردی (۱۳۹۲)، *الگوی توسعه نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران*، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده علوم دفاعی
مطالعات گروهی گرایش سیاست دفاعی (۱۳۸۹)، *تدوین راهبرد دفاعی-امنیتی آمایش سرزمین‌های سواحل دریای عمان*، دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده علوم دفاعی راهبردی، معاونت اطلاعات منطقه سوم دریایی ندسا، ۱۴۰۳

نوذری، فضل اله (۱۳۹۵)، *تأثیر علایق ژئوپلیتیک بازیگران حوزه دریای عمان بر تدوین راهبرد دفاعی جمهوری اسلامی ایران*، شماره ۹۵ علمی-پژوهشی (وزارت علوم).

واعظی، محمود (۱۳۸۸) *ثبات‌سازی و امنیت در خلیج فارس*، پژوهشکده تحقیقات راهبردی، تهران.

References

- Chris Rahman(2010) *NAVAL COOPERATION AND COALITION BUILDING IN SOUTHEAST ASIA AND THE SOUTHWEST PACIFIC: STATUS AND PROSPECTS* National Library of Australia ISBN 0 642 29557
- ABCA Publication (2008) *COALITION OPERATIONS HANDBOOK EDITION 4* 14 APRIL 2008
- Blanchard, C. M., & Humud, C. E. (2019). *Yemen: Civil war and regional intervention*. Congressional Research Service
- Rushali Saha (2024) *Prioritizing the Indian Ocean in US Indo-Pacific Strategy*. Asia & Indo-Pacific South Asia Program, South Asia Fellowships Project and the Geopolitics of the Indo-Pacific Project
- Nilanthi Samaranayake Wednesday, May 24, 2023 *Why the U.S. Wants to Step Up Engagement in the Indian. Ocean* Constitution Avenue NW, Washington, DC 20037 The United States Institute of Peace.